

6. Меркт О.В. Методичні засади стратегії розвитку морських торговельних портів у конкурентному середовищі [Текст]: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.04 / О.В. Меркт; Київ. нац. авіац. ун-т. - К., 2002. - 16 с.
7. Мірошко В.М. Розвиток морських портів для реалізація транзитного потенціалу України [Текст]/ В. М. Мірошко // Культура народів Причорномор'я. – 2006. - №95. - С. 149 - 151.
8. Исаев А.И. Морские порты Украины: анализ текущего состояния и тенденции отрасли: мощности [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://cfts.org.ua/analytics>
9. Прейгер Д. Щодо реалізації та розвитку транзитного потенціалу України. Аналітична записка [Електронний ресурс]/ Д.Прейгер, О.Собкевич, О.Ємельянова. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/818/>
10. Вороной В.И. Перспективы оптимизации таможенного регулирования трансшипмента в портах Украины [Текст]// Митна справа. – 2009. - №6(66). – С. 48 – 51.
11. Наказ Міністерства інфраструктури України «Про розміри знижок до граничних акордних ставок плати за виконання навантажувально-розвантажувальних робіт з транзитними вантажами в портах України на 2012 рік» від 26.12.2011 р. № 638//ВРУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1563-11>
12. Скидки на транзит себя оправдали [Текст]// Порты Украины. – 2012. - №1(113). – С. 5.

Карпенко О.А., Продченко Г.Ю.

АНАЛИЗ ТРАНЗИТНЫХ ПЕРЕВОЗОК ГРУЗОВ ЧЕРЕЗ МОРСКИЕ ТОРГОВЫЕ ПОРТЫ УКРАИНЫ

Проанализирована динамика транзитных перевозок грузов через морские торговые порты Украины, определены факторы, которые привели к сокращению их объемов, и предложены мероприятия по их увеличению.

Ключевые слова: транзитные перевозки грузов, морские торговые порты Украины, грузооборот.

O.Karpenko, G.Prodchenko

ANALYSIS OF THE CARGO TRANSIT THROUGH TRADING SEA PORTS OF UKRAINE

Analyzed the dynamics of transit cargo through the sea ports of Ukraine, determined the factors that led to the reduction of their volume and proposed measures to increase them.

Keywords: cargo transit, trading sea ports of Ukraine, turnover.

УДК: 656.1

Кузьменко О.М.

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ НА МОРСЬКОМУ ТРАНСПОРТІ ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

В статті досліджено поняття «митні процедури на морському транспорті». Розглянуто зміст, правову основу функціонування, класифікацію, міжнародний аспект цього поняття та особливості митної справи у міжнародному просторі.

Ключові слова: митні процедури на морському транспорті, митні операції, міжнародні договори, митний контроль.

Постановка проблеми. Активна спрямованість України в міжнародний економічний простір поставила перед вітчизняною наукою принципово нові фундаментальні питання.

Серед них особливе місце займає розробка й вирішення проблеми належного здійснення митних процедур на морському транспорті, приведення цієї важливої галузі транспортного господарства у відповідність із завданням розбудови в Україні правової, демократичної держави, формування справжньої ринкової економіки. Без якісного вдосконалення митних процедур неможливо вирішити жодного із цих завдань зовнішньоекономічної торгівлі, вийти на новий етап взаємодії з міжнародними нормами і стандартами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо визначення місця митних процедур на морському транспорті у системі права України, їх взаємозв'язку з іншими інститутами митної системи, організаційно-правових аспектів функціонування митних органів у галузі морського транспорту розглядалися в роботах О.М. Ганжина, В.Г. Деркача, Є.В. Додіна, Ю.М. Дьоміна, Ф.Л. Жоріна, М.М. Каленського, С.В. Ківалова, Б.А. Кормича, А.В. Мазура, В.Я. Настюка, А.П. Павлова, П.В. Пашко, Д.В. Приймаченко, К.К. Сандровського, С.С. Терещенка, О.В. Тодошука, М.Г. Шульги. В їх роботах містяться конкретні висновки та рекомендації, спрямовані на забезпечення економічних інтересів суспільства, й вони можуть бути використані в регулюванні державного механізму проведення митних процедур на морському транспорті.

Невирішена частина проблеми. Немає певної точки зору щодо змісту і структури поняття «митні процедури на морському транспорті». Досі не розглянуті міжнародні аспекти та правова основа щодо їх відповідності міжнародним нормам і стандартам, шляхи удосконалення організаційно-правового регулювання вказаних процедур.

Мета дослідження – розробка і обґрунтування ефективного механізму митних процедур на морському транспорті, визначення його змісту і структури, а також дослідження міжнародного аспекту митної справи та митних процедур.

Виклад основного матеріалу. Серед правознавців щодо митних процедур існують різні погляди на їх визначення. Це призводить до неоднозначного трактування, змішування понять. Сьогодні питання стосовно вищевказаних процедур в Україні є вельми актуальними, оскільки держава знаходиться на етапі нарощування економічної могутності та прагне зайняти гідне місце у світовому економічному просторі.

Є різні підходи до тлумачення поняття «митні процедури». На думку Б.М. Габричидзе, митні процедури – це контроль за дотриманням порядку переміщення товарів і майна, огляд предметів, оформлення митних документів, накладення митних забезпечень, перевірка правильності заповнення вантажної митної декларації, нарахування підлягаючих сплаті сум, передача статистичних відомостей в органи Держкомстату та інші дії, що здійснюються органами державного митного контролю на виконання законодавства з митних питань [1, с.189]. Подібної точки зору дотримуються й такі вчені, як В.М.Голомовзий, Л.А.Панкова, О.Ю.Григор'єв, А.О.Босак, Н.Л.Калиновська, В.Г.Саяпіна [2, с.56], В.І.Дудчак, О.В.Мартинюк [3, с.295]. Деякі науковці, зокрема, Ю.П.Соловков, К.Є.Гальський, В.П.Гмирко, О.Б.Сгоров, розрізняють категорії “митні операції” й “митні процедури”, розуміючи під першими дії, пов'язані з провадженням митного контролю щодо правомірності переміщення транспортних засобів і товарів через митний кордон країни, митного оформлення цих товарів, а також стягнення мита, митних зборів та інших митних платежів [4, с. 154], а під другими – порядок та організацію переміщення товарів та інших предметів через митні кордони, оподаткування митом, оформлення, здійснення митного контролю та інших заходів щодо реалізації митної політики [4, с. 156].

Уперше на державному рівні категорія «митні процедури» була визначена наприкінці 1998 р. в Наказі Державної митної служби України (далі – Держмитслужба) № 828 від 30 грудня 1998 р. [5], де вони розумілися як контроль за дотриманням порядку переміщення товарів, їх огляд, оформлення документів, накладення митного забезпечення, перевірка правильності заповнення вантажної митної декларації, нарахування сум, що підлягають сплаті, підготовка статистичних даних та інші дії, що виконуються митними органами України відповідно до її законодавства в царині митної справи. Подальший розвиток митні процедури отримали в Митному кодексі України 2002 р. [6], згідно з п.19 ст.1 якого митні процедури –

це операції, пов'язані зі здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, їх митного оформлення, а також зі справлянням передбачених законом податків і зборів.

Існують два основних критерії класифікації митних процедур на морському транспорті, які є спеціальними стосовно останнього. Це процедури пов'язані:

- а) з типом морського транспорту (на пасажирських, вантажних, воєнних суднах тощо);
- б) з водотоннажністю суден і пасажиромісткістю (зокрема, залежно від водотоннажності 5 – 20 тис. тонн митні процедури тривають відповідно 1,5 – 3 год.; залежно від пасажиромісткості 300 – 500 людей вони провадяться за 3 – 4 год.);

Митні процедури на морському транспорті повинні бути законодавчо забезпечені й підкріплюватися правовими засадами на рівні законотворення з обов'язковим урахуванням галузевих особливостей і міжнародних стандартів у цій сфері.

Здобуття Україною незалежності викликало потребу створення власного, відповідаючого міжнародним стандартам законодавства задля ефективного співробітництва з іншими країнами світу. Наша держава самостійно здійснює митну регламентацію на своїй території, що відбувається в межах відповідних нормативних актів. Взагалі митна справа в Україні врегульована правовими актами, як-то:

- а) Конституція України;
- б) міжнародні договори, ратифіковані Україною;
- в) закони України;
- г) укази Президента України;
- д) підзаконні нормативно-правові акти – постанови Кабінету Міністрів України, акти міністерств, Держмитслужби України, спільні акти різних міністерств і відомств тощо.

На етапі розбудови нашої держави вагому роль починає відігравати саме друге за значенням джерело законодавчого регламентування митної справи – міжнародні договори. Пріоритет нинішнього курсу визнано на державному рівні ще в 2000 р., коли указом Президента України було затверджено програму інтеграції України до Європейського Союзу. Важливість цього вибору важко переоцінити. Необхідно погодитися з Є.В.Додінім, що поодиночі не тільки державам, які розвиваються, а й тим, що володіють значними ресурсами та здобутками у сфері науки й техніки, досить складно досягти значних успіхів в економічному й соціальному розвитку [7]. Україна взяла на себе зобов'язання наблизити національне законодавство до вимог Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським Союзом. Особливо вони важливі для вітчизняного митного законодавства, тому що основою співтовариства є митний союз.

Саме тому, Україні слід більш активно проводити політику приєднання до тих міжнародних договорів, що не були ще ратифіковані, адже за їх нормами діють майже всі розвинені країни світу.

В.Ф.Мешера запропонував використовувати таку класифікацію міжнародних морських угод (табл. 1).

На думку К.К.Сандровського міжнародні договори, що є основним джерелом сучасного міжнародного митного права, з одного боку, покликані враховувати потреби митної практики, а з другого – визначати шляхи подальшого розвитку митної справи, встановлюючи прийнятні для держав міжнародні стандарти в цій сфері [8, с.179].

Ратифікувавши міжнародні договори потрібно звернути увагу на митні процедури та митний контроль для забезпечення економічної безпеки країни. Митна процедура стосовно товарів і транспортних засобів портовими, митними, прикордонними та іншими органами повинна організовуватися на підставі взаємоузгоджених технологічних схем оформлення, контролю й обробки суден, а також пасажирів і вантажів, які переміщуються за їх допомогою. Технологічні схеми митного та інших видів контролю являють собою письмово-графічні документи, що відображують процедуру митно-прикордонного оформлення всіма службами, які взаємодіють за місцем, ціллю, часом, завданнями, рубежами [10, с. 46].

Вищезгадані технологічні схеми повинні розроблятися у відповідності з конкретними специфічними умовами діяльності кожного окремого морського порту. Можна вирізнити певні випадки, на регламентацію яких спрямовані зазначені технологічні схеми. Отже, ці схеми спрямовані на врегулювання процедур митно-прикордонного контролю й оформлення щодо:

- 1) вітчизняних та іноземних пасажирських, вантажних, риболовних та інших суднах закордонного плавання – по прибутті на митну територію України й вибутті за її межі;
- 2) контролю й оформлення фізичних осіб і товарів, що переміщуються ними;
- 3) обробки, контролю й оформлення експортно-імпортних товарів (наприклад, у контейнерах, наливних, навалювальних вантажів та ін.).

Таблиця 1

Класифікація міжнародних морських угод [9, с. 18-22].

Вид	Назва	Хронологія прийняття
Про право мореплавання	Декларація про визнання права на прапор за державами, що не мають морського узбережжя	Барселона, 20 квітня 1921 р.
Про режим судноплавства	Конвенція про режим проливів	Монре, 12 липня 1936 р.
Про режим морських промислів	Міжнародна конвенція з регулювання китобійного промислу	Вашингтон, 2 грудня 1946 р.
Про режим морської торгівлі	Договір про торгівлю й мореплавання між СРСР та Італійською республікою	11 грудня 1948 р.
Про забезпечення безпеки мореплавання	Міжнародна конвенція з охорони людського життя на морі	Лондон, 10 липня 1948 р.
Для уніфікації морського права	Міжнародна конвенція для об'єднання деяких правил щодо надання допомоги і рятування на морі	Брюссель, 23 вересня 1910 р.
З інших питань	Міжнародна конвенція по запобіганню забруднення моря	

Митний контроль не повинен закінчуватися в момент потрапляння товарів і транспортних засобів під митний режим, оскільки й потім щодо них має провадитися митний контроль, наприклад, у таких митних режимах, як митний склад, спеціальна митна зона, магазин безмитної торгівлі, переробка на митній території тощо. Зони митного контролю створюються з метою здійснення митними органами митних процедур щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, проведення заходів, пов'язаних з виявленням, запобіганням і припиненням контрабанди й порушень митних правил.

Висновки. На підставі досягнень економічної та юридичної науки можемо зробити висновок, що митні процедури на морському транспорті можна уявити як послідовний, законодавчо визначений порядок здійснення митних операцій з митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються за допомогою морського транспорту, а також зі стягнення передбачених законом податків і зборів з таких товарів і транспортних засобів.

Митні процедури на морському транспорті повинні бути законодавчо забезпечені й підкріплюватися правовими засадами на рівні законотворення з обов'язковим урахуванням галузевих особливостей і міжнародних стандартів у цій площині.

Слід назвати певні особливості в законодавчому регламентуванні митних процедур на морському транспорті. По-перше, у цій сфері широко використовуються міжнародні договори, оскільки специфіка цього виду транспорту (діяльність у просторі Світового океану) ви-

магає цього. По-друге, у цьому напрямку частіше використовуються звичні норми, що не властиво іншим підгалузям митної справи. По-третє, діяльність морського транспорту пов'язана з переміщенням одразу великої маси вантажів, що потрібно брати до уваги при розробці й застосуванні відповідних нормативних актів (наприклад, визначення маси вантажу по осадці судна тощо).

Узагальненою формою забезпечення законності у сфері здійснення митних процедур на морському транспорті є вдосконалення економічного та правового регулювання й адаптації митного законодавства України до міжнародних норм і стандартів, що дозволить у свою чергу стабілізувати міжнародну торгівлю України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Габричидзе Б.Н. Таможенная служба в Российской Федерации / Габричидзе Б.Н., Зобов В.Е. – М.: Юрид. лит., 1993. – 208 с.
2. Митне регулювання: Навч. посіб. / В.М. Голомовзий, Л.А. Панкова, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак, Н.Л. Калиновська, В.Г. Саяпіна. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2004. – 240 с.
3. Дудчак В.І. Митна справа: Навч. посіб. / Дудчак В.І., Мартинюк О.В. – К.: КНЕУ, 2002. – 310с.
4. Митна справа: Словник-довідник: А-Я: Навч. посіб. / Кер. авт. кол. Ю.П. Соловков; Акад. мит. служби України. – Х.: Кн. рекл. агентство “РА”, 2000. – 320 с.
5. Про затвердження Типової технології митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів: Наказ Держмитслужби України від 30.12.1998 р., № 828 // Офіц. вісн. України. – 1999. – №4. – Ст. 78.
6. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 38. – Ст. 288.
7. Додин Е.В. Основы таможенного права Европейского Сообщества / Додин Е.В. // Митна справа. – 2002. – №2. – С. 3-19.
8. Сандровский К.К. Международное таможенное право: Учебник. – 3-е изд., стереотип. / Сандровский К.К. – К.: О-во “Знання”, КОО, 2002. – 461с.
9. Мешера В.Ф. Морское право: Общ. ч. / Мешера В.Ф. – М.: Мор. транспорт, 1958. – 44с.
10. Додин Е.В. Таможенные операции на морском транспорте: Учеб. метод. пособ. / Додин Е.В. – Одесса: Юрид. лит., 2001. – 96 с.

Кузьменко О.М.

ТАМОЖЕННЫЕ ПРОЦЕДУРЫ НА МОРСКОМ ТРАНСПОРТЕ КАК ОСНОВА СТАБИЛЬНОЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ

В статье исследовано понятие «таможенные процедуры на морском транспорте». Рассмотрено содержание, правовая основа функционирования, классификация, международный аспект этого понятия и особенности таможенного дела в международном пространстве.

Ключевые слова: *таможенные процедуры на морском транспорте, таможенные операции, международные договоры, таможенный контроль.*

Kuzmenko O.

CUSTOMS PROCEDURES FOR MARITIME TRANSPORT AS A BASIS FOR STABLE OF INTERNATIONAL TRADE

A concept «customs procedures for maritime transport» is investigational in the article. Maintenance, legal framework of functioning, classification, international aspect of this concept and feature of custom business, is considered in international space.

Keywords: *customs procedures for maritime transport, custom operations, international agreements, custom control.*